

Nr 189.

Av herr **Bengtsson**, *angående vidtagande av en allsidig och förut-sättningslös undersökning av vattenfallsstyrelsens ämbetsförvaltning m. m.*

Riksdagen har, särskilt under de senaste 20 åren, vidtagit upprepade och olika åtgärder för att uppmuntra en så vitt möjligt allmän elektrifiering inom landet. Det torde icke vara nödvändigt att här erinra om dessa åtgärder, då de äro allmänt kända. Det synes vara fullt tillfyllest att framhålla, det riksdagen städse visat sig villig att medverka till nyttiggörandet av de vattenkrafttillgångar, varmed vårt land blivit så lyckligt lottat.

Det har därvid framhållits, att den elektriska kraften bör tillhandahållas till lägsta möjliga pris, så att en var medborgare inom de av elektrifieringen berörda områdena av landet skall ha möjlighet att åtnjuta de fördelar samt den trevnad och bekvämlighet, som elektrifieringen medför. Allt fortfarande är emellertid priset för den elektriska belysningen så högt, att ett betydande antal ekonomiskt mindre lyckligt lottade av landsbygdsbefolkningen icke har råd att skaffa sig denna moderna bekvämlighet. Detta är händelsen, icke endast i avlägset belägna orter i skogstrakterna, utan även inom den bördiga jordbruksbygd, som i första hand elektrifierats av statens egna organ. Exempelvis kan jag nämna att i min hemtrakt, som dock är en gammal kulturbygd, ett flertal byar sakna det elektriska ljuset, därför att den fattiga befolkningen icke kan betala de *höga* strömpris, som statens kraftverk fordra. Det är att märka att vattenfallsstyrelsen i sina kontrakt förbinder distributionsföreningarna att inom sina resp. distributionsområden leverera elektrisk kraft till var och en, som därom skriftligen anhåller. Föreningarna tillämpa samma taxor för samtliga sina medlemmar, varför en avlägset bosatt icke betalar mera än andra, men vattenfallsstyrelsen fordrar högre avgifter av hela landsbygdsbefolkningen än av andra avnämare. Riksdagens revisorer, som funnit anledning framställa vissa allvarliga anmärkningar mot vattenfallsstyrelsens verksamhet under 1936 — liksom tidigare — påpeka med rätta (å sid. 224) i sin berättelse: »Det bör dock framhållas, att en lämpligt avvägd taxepolitik torde vara den effektivaste propagandan inom ett område, där priset är utslagsgivande för åstadkommande av ökad förbrukning.»

Att vattenfallsstyrelsens taxepolitik icke varit lämpligt avvägd är ett allmänt känt förhållande. Den har föranlett riksdagen att vid två olika tillfällen begära utredning om gällande taxor och möjligheterna för dessas sänkande. Härigenom har — med betydande uppoffringar av statsmedel för utredningarna — visserligen en viss lättnad erhållits, men denna är ej tillräcklig och ej så utformad att den tillmötesgår allmänhetens krav på att få tillgång till elektrisk kraft på överkomliga villkor.

Får vattenfallsstyrelsen fortsätta med sin hittills förda taxepolitik, så får man icke förvåna sig över om den otrevnad, som följer med frånvaron av

en sådan nödvändighetsvara som elektrisk kraft, i väsentlig grad bidrager till den avfolkning av landsbygden, som konstaterats.

Äro nu dessa höga taxor nödvändiga? Vattenfallsstyrelsen har på sin kraftverksrörelse redovisat en förräntning som överstiger 5 % per år. Då staten betalar betydligt lägre ränta för sina lån, uppstår härigenom vinst. Statens kraftverksrörelse verkar således såsom indirekt beskattning — utan riksdagens hörande. Det förefaller uppenbart, att staten icke bör skaffa sig vinst av denna rörelse utan bör inrikta sig på att leverera den elektriska kraften till ett — enligt förnuftiga grunder — beräknat självkostnadspris och därigenom lämna allmänheten den hjälp och trivsel, som elektrifieringen kan medföra med en lämpligt avvägd taxepolitik.

Av riksdagens revisorers berättelse, § 70, framgår att vattenfallsstyrelsen icke begränsar sin verksamhet till den avsedda utan även driver installationsrörelse och tomtspekulationer. Den först nämnda rörelsen tillför vattenfallsstyrelsens dotterbolag, Motala ströms kraftaktiebolag (enligt sid. 236) en nettovinst av i genomsnitt 24,000 kr. per år. Att denna vinst tages från enskilda yrkesutövare är otvivelaktigt, men kan väl knappast vinna riksdagens gillande.

Revisorerna ha vidare (se § 69) konstaterat att vattenfallsstyrelsen i strid mot gällande direktiv använt avsevärda belopp av driftmedel för nybyggnad vid Älvkarleby kraftverk. Ifrågavarande åtgärder ha revisorerna (sid. 232) funnit *anmärkningsvärda*, varför de ifrågasätta, huruvida icke en närmare undersökning bör verkställas angående den omfattning, i vilken vattenfallsstyrelsen tillämpat liknande principer.

Då riksdagens revisorer med den begränsade tid, som stått till deras förfogande, uppenbarligen icke kunnat verkställa de ingående undersökningar, som äro nödvändiga för erhållande av full klarhet i de av revisorerna påtalade förhållandena, men då det förefaller vara nödvändigt att dylik klarhet vinnes, synes den av revisorerna ifrågasatta utredningen snarast böra komma till stånd.

Anmärkningar mot vattenfallsstyrelsens ämbetsförvaltning avse emellertid, såsom i det förestående antytts, icke enbart styrelsens egenmäktiga förfogande över omhänderhavda medel utan förvaltningen i dess helhet och särskilt den av styrelsen förda taxepolitiken. En undersökning synes mig därför böra göras allsidig och förutsättningslös samt omfatta styrelsens hela verksamhetsområde.

Med stöd av vad här ovan anförts och med hänvisning till riksdagens revisorers berättelse den 15 december 1936 får jag härmed hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig och förutsättningslös undersökning av vattenfallsstyrelsens ämbetsförvaltning och om förslag till de förändringar av styrelsens taxepolitik som undersökningen kan föranleda.

Stockholm den 22 januari 1937.

Emil Bengtsson.